

ZAKLJUČNO POROČILO
O REZULTATIH OPRAVLJENEGA RAZISKOVALNEGA DELA
NA PROJEKTU V OKVIRU CILJNEGA RAZISKOVALNEGA
PROGRAMA (CRP) »KONKURENČNOST SLOVENIJE 2006 – 2013«

I. Predstavitev osnovnih podatkov raziskovalnega projekta

1. Naziv težišča v okviru CRP:

Konkurenčno gospodarstvo in hitrejša rast

2. Šifra projekta:

V5-0405

3. Naslov projekta:

Razvoj metodologije in vrednotenje makroekonomskih učinkov Nacionalnega strateškega referenčnega okvira

3. Naslov projekta

3.1. Naslov projekta v slovenskem jeziku:

Razvoj metodologije in vrednotenje makroekonomskih učinkov Nacionalnega strateškega referenčnega okvira

3.2. Naslov projekta v angleškem jeziku:

The Development of Methodology and Evaluation of Macroeconomic Impacts of National Strategic Reference Framework

4. Ključne besede projekta

4.1. Ključne besede projekta v slovenskem jeziku:

makroekonomski aspekti javnih financ, splošni agregatni model, napovedovanje in simulacije, mednarodne finance, davki in subvencije, ekonomski razvoj, tehnološke spremembe, ekonometrija

4.2. Ključne besede projekta v angleškem jeziku:

macroeconomic aspects of public finance, general aggregative models, forecasting and simulation, international finance, taxation and subsidies, economic development, technological change, econometrics

5. Naziv nosilne raziskovalne organizacije:

EIPF, Ekonomski inštitut, d.o.o.

5.1. Seznam sodelujočih raziskovalnih organizacij (RO):

Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta

6. Sofinancer/sofinancerji:

Javna agencija RS za raziskovalno dejavnost, Služba Vlade RS za lokalno samoupravo in regionalno politiko

7. Šifra ter ime in priimek vodje projekta:

19448

izred.prof.dr.Žan Oplotnik

Datum: 15.september 2010

Podpis vodje projekta:

izred.prof.dr. Žan Oplotnik

Podpis in žig izvajalca:

izred.prof.dr. Mejra Festić,
direktorica EIPF, d.o.o.

II. Vsebinska struktura zaključnega poročila o rezultatih raziskovalnega projekta v okviru CRP

1. Cilji projekta:

1.1. Ali so bili cilji projekta doseženi?

- a) v celoti
 b) delno
 c) ne

Če b) in c), je potrebna utemeljitev.

1.2. Ali so se cilji projekta med raziskavo spremenili?

- a) da
 b) ne

Če so se, je potrebna utemeljitev:

Cilji projekta tekom izvajanja niso bili korigirani, je pa v redni koordinaciji s Službo vlade RS za lokalno samoupravo in regionalni razvoj kot glavnim deležnikom s strani države v CRP projektu prihajalo do natančnejše opredelitve posameznih vprašanj, ki so bile predmet analize in izračunov. Glede na to smo slednje smiselno integrirali v realizacijo projekta, kar se je izkazalo za pozitivno. Tekom izdelave projekta smo navezali tudi stike s pristojnimi službami na ravni EU (DG Regional Cohesion policy) in glavnim avtorjem modelov vrednotenja učinkov kohezijske politike na ravni EU, prof. dr. Johnom Bradleyem, s katerim smo organizirali tudi dvo dnevno srečanje in delavnico na temo rezultatov in implementacijo metodologije v naše okolje.

2. Vsebinsko poročilo o realizaciji predloženega programa dela¹:

Raziskovalni projekt se je odvijal v skladu s predloženim programom dela in vmesnimi dogovori z naročnikom. Projekt se je izvajal v dveh delih, s sodelovanjem dveh inštitucij, in sicer, EIPF, d.o.o. ter Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani.

Poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela v prvem delu projekta

Cilj prvega dela projekta je bil razvoj metodologije ter izračun makroekonomskih učinkov kohezijske politike (finančnih perspektiv v obdobju 2004-2013) v Sloveniji v letih 2004 – 2020 ter razvoj metodologije za oceno mikroekonomske uspešnosti ukrepov kohezijske politike v Sloveniji ter povezava makroekonometričnega modela z mikroekonomskim pristopom in integracijo baze podatkov z mikro okolja v analitični okvir, oz. model.

Delo je potekalo v dveh sklopih, ki sta predstavljena v nadaljevanju

1. Makroekonometrični model ter analiza makroekonomskih učinkov kohezijske politike v Sloveniji

Makroekonometrični model, s katerim so bili izračunani makroekonomski učinki kohezijske politike v Sloveniji, temelji na sistemu enačb modela HERMIN, ki je eden izmed najpogosteje uporabljenih makromodelov za vrednotenje kohezijske politike, uporabljajo ga tako Evropska komisija kot večina novih držav članic EU. Model deluje kot integrirani sistem medsebojno povezanih enačb (skupaj približno 250) in je razdeljen na pet sektorjev: predelovalne dejavnosti (ki jih obravnavamo predvsem kot menjalni sektor), tržne storitve (nemenjalni sektor), gradbeništvo, kmetijstvo, (netržne) storitve javnega sektorja.

Kohezijska politika vpliva na gospodarstvo prek mešanice ponudbenih in povpraševalnih dejavnikov. Kratkoročni, multiplikatorski vplivi povpraševanja (keynesianski učinki) nastanejo kot neposredna posledica povečanja izdatkov, povezanih s kohezijsko politiko, in so zgolj prehodni in ne predstavljajo *raison d'être* za obstoj kohezijske politike. Njen osnovni namen je namreč izboljšati konkurenčnost, torej dolgoročne proizvodne potencialne gospodarstva, vplivati na njegovo ponudbeno stran (ang. supply-side) z zagotavljanjem boljše infrastrukture, bolj izobražene in usposobljene delovne sile in z zagotavljanjem razvojne pomoči podjetjem. Velika večina makroekonomskih modelov je glede na svojo strukturo in namen omejena zgolj na analizo kratkoročnih vplivov ekonomskih šokov na povpraševalno stran gospodarstva, pri vrednotenju kohezijske politike pa so njeni učinki na razvojno podporo na ponudbeni strani še bolj relevantni. Zato je pomembno, da model, s katerim analiziramo učinke kohezijske politike, omogoča tudi vključitev slednjih.

¹ Potrebno je napisati vsebinsko raziskovalno poročilo, kjer mora biti na kratko predstavljen program dela z raziskovalno hipotezo in metodološko-teoretičen opis raziskovanja pri njenem preverjanju ali zavračanju vključno s pridobljenimi rezultati projekta.

V modelu Hermin so ponudbeni učinki kohezijske politike vključeni prek parametrov elastičnosti eksternalij, ki pa bodo pozitivne in prispevale k dolgoročnemu razvoju samo v primeru, če so bili programi izobraževanja in usposabljanja, infrastrukturne investicije in neposredna pomoč podjetjem dobro izpeljani, torej v primeru, če so bila sredstva KP na mikroekonomski ravni porabljena učinkovito in kakovostno.

Prva vrsta eksternalij v modelu so t. i. proizvodne eksternalije, ki neposredno vplivajo na povečanje proizvodnje. Druga vrsta eksternalij, vključenih v model, so eksternalije faktorske produktivnosti, ki predstavljajo povečanje faktorske produktivnosti zaradi:

- izboljšane infrastrukture ali
- razvojnih investicij podjetij iz sredstev KP

Vrednosti parametrov elastičnosti eksternalij v modelih Hermin so v dosedanjih izvedbah modela (Evropska komisija, druge države EU) izbrane na podlagi pregleda mednarodne literature s tega področja, kar seveda ni optimalna rešitev. V raziskovalnem delu smo se zato odločili ocene makroekonomskega modela izboljšati z empirično analizo enega izmed parametrov eksternalij faktorske produktivnosti, torej učinkovitost porabe sredstev KP za R & R podjetij, kar smo naredili v mikroekonometričnem delu projekta.

S tako popravljeno elastičnostjo eksternalij sredstev KP za neposredno razvojno pomoč podjetjem je bil s pomočjo dveh vrst simulacij ocenjen ekonomski vpliv kohezijske politike v Sloveniji na izbrane makroekonomske kazalnike. Osnovna simulacija (angl. baseline) se nanaša na stanje v gospodarstvu, ki bi v skladu z modelom obstajalo, če ne bi bilo priliva sredstev KP, druga simulacija pa vključuje dejanska izplačila sredstev kohezijske politike v Sloveniji v obdobju 2004–2009 ter načrtovana izplačila za obdobje do leta 2015. Razlika med obema simulacijama predstavlja makroekonomski vpliv kohezijske politike v Sloveniji za obdobje 2004–2020.

Rezultati kažejo, da je v obdobju 2004–2020 v povprečju BDP Slovenije zaradi izplačil kohezijske politike višji za 1,18 %, v letih med 2007 in 2015 pa za 1,78 % presega vrednost iz osnovnega scenarija, ki ne vključuje KP. Učinek na zaposlenost (povečanje v odstotkih glede na scenarij brez KP) znaša v povprečju 0,87 % za celotno opazovano obdobje, medtem ko je v letih med 2004 in 2006 znašal 0,17 %, v letih med 2007 in 2015 pa 1,15 %. Vpliv KP na zaposlenost ostane pozitiven tudi po izteku obdobja izplačil in keynesianskega povpraševalnega učinka, in sicer 0,44 % nad ravnjo scenarija brez KP. Stopnja brezposelnosti je v obdobju 2004–2020 v povprečju za 0,87 % nižja zaradi programov kohezijske politike, v času finančne perspektive 2007–2015 je razlika –1,36 %, po letu 2015, ko se zaključi faza povečanega povpraševanja, pa je vpliv še vedno opazen, in sicer je do leta 2020 število brezposelnih nižje za 0,42 % v primerjavi s scenarijem brez KP. Ocenjeni vpliv kohezijske politike na produktivnost dela v Sloveniji izvira na eni strani iz povečanega stoga kapitala (tako v infrastrukturi, raziskavah kot človeškega kapitala) in na drugi strani iz tehnoloških prelivanj, vezanih na nekatere kategorije izdatkov. Ta učinek je pozitiven in v celotnem obdobju 2004–2020 počasi narašča, v povprečju pa je dodana vrednost na zaposlenega v Sloveniji višja za 0,28 % glede na osnovni scenarij. Vpliv se skozi leta akumulira prek vpliva KP na izboljšanje konkurenčnosti ponudbene strani gospodarstva in doseže maksimum v letu 2015, ko je produktivnost za 0,40 % višja od ravni produktivnosti v scenariju brez KP.

2. Mikroekonometrična ocena učinka sredstev kohezijske politike za spodbujanje razvoja podjetij

Mikroekonomski del analize je bil osredotočen na del sredstev kohezijske politike, ki je namenjen neposredno podjetjem za krepitev razvojnega potenciala podjetij, in sicer:

- za obdobje 2007-2008 iz naslova Operativnega programa za krepitev regionalnih razvojnih potencialov, in sicer iz prednostne usmeritve 1.1. (konkurenčnost podjetij in raziskovalna odličnost) in 1.2 (spodbujanje podjetništva)
- za obdobje 2004-2006 iz ukrepov 1.1. (spodbujanje razvoja inovacijskega okolja) in 1.3. (izboljšanje podpornega okolja za podjetništvo)

Uvodna primerjava podjetij, prejemnikov sredstev KP za konkurenčnost podjetij in spodbujanje podjetništva, s populacijo povprečnega slovenskega podjetja v obdobju 2001–2008 nam pove, da so bili prejemniki v letu odobritve za 24,5 % bolj produktivni, in to velja tudi v primerjavi s podjetji znotraj svoje panoge (na dvomestni ravni klasifikacije SKD 2002). Poleg tega imajo podjetja prejemniki nadpovprečno razmerje kapitala na enoto dela in so večinoma nekoliko večja od drugih podjetij v svoji panogi, so podpovprečno zadolžena in izkazujejo nadpovprečno stopnjo investiranja, saj so že v letu pred odobritvijo projekta na enoto proizvodnje investirala za 38 %–204 % več kot ostala podjetja v panogi. Izvozna intenzivnost prejemnikov je precej višja od povprečja v panogi, prav tako njihovi stroški dela na enoto, energetska učinkovitost pa je v večini let (z izjemo prejemnikov leta 2008) boljša v podjetjih, ki so bila izbrana na razpisih za razvojna sredstva kohezijske politike.

Če želimo nepristransko oceniti t. i. učinek obravnave, to je vpliv, ki so ga v opazovanem obdobju imela sredstva kohezijske politike na poslovanje podjetij, se moramo najprej zavedati problema vzročnosti. Ta izvira predvsem iz dejstva, da vzorec izbire podjetij med prejemnike sredstev KP ni naključen. Naključna izbira v obravnavo, kot je to pri eksperimentalnih vzorcih, bi nam namreč olajšala analizo, saj bi omogočila nepristransko oceno učinka obravnave na podlagi primerjave rezultata podjetij, ki so prejela sredstva, z rezultati podjetij, ki jih niso. Za neeksperimentalne vzorce, ki prevladujejo v ekonomski analizi in vključujejo tudi našega, pa naključnost obravnave ne velja. V tem smislu lahko problem vzročnosti obravnavamo tudi kot problem manjkajočih podatkov, saj bi želeli primerjati rezultate podjetja, ki je prejelo sredstva KP, z rezultati, ki bi jih podjetje doseglo brez njih, kar pa je seveda nemogoče, saj je podjetje v vsakem trenutku lahko del obravnave ali pa ne, ne pa oboje hkrati.

Nenaključna izbira podjetij med prejemnike sredstev KP je bila potrjena z oceno binarnega modela selekcije probit, s katerim smo dokazali konsistenten vzorec izbire, ki je pozitivno povezan s produktivnostjo podjetja, izvozno usmerjenostjo, kapitalsko intenzivnostjo in stopnjo investiranja, kar pomeni tudi, da so se na razpise prijavila (oz. bila izbrana) podjetja, ki so tudi sicer nadpovprečno nagnjena k investiranju.

Vpliv sredstev KP na poslovanje podjetij je bil nato ocenjen z dvema metodama in na osnovi rezultatov, ki smo jih dobili na osnovi razpoložljivih podatkov, lahko sklepamo na pozitiven vpliv sredstev KP za R & R na poslovanje podjetij prejemnikov.

Vendar pa gre pri analizi za relativno kratko časovno obdobje (2004-2008), ki zaenkrat še ne omogoča dokončnih zaključkov, zato bi bilo potrebno v nadaljevanju smiselno počakati in ob večanju časovnega horizonta podaljšati časovno vrsto (vsaj za leto 2009, kasneje pa še za vsa naslednja obdobja), kar bi omogočalo bolj natančne in stabilne rezultate.

1. Na podlagi Heckmanovega modela selekcije je bil z dvostopenjsko metodo, ki upošteva panelno naravo podatkov (Wooldridge, 1995), na podlagi modificirane standardne produkcijske funkcije ocenjen vpliv sredstev KP za R & R na rast produktivnosti podjetij. Dobljeni rezultati kažejo na to, da je bila rast celotne factorske produktivnosti v letih med 2004 in 2008 v podjetjih, ki so prejela sredstva KP za razvoj, v povprečju za 1,8 odstotne točke višja od podjetij-let brez sredstev KP. Vpliv je bil večji pri podjetjih v sektorju storitev kot v sektorju predelovalnih dejavnosti, kjer je bila razlika 0,9 odstotne točke.

2. Učinek sredstev KP za R & R je bil ocenjen tudi z metodo ujemanja (ang. matching). Ta nam omogoča primerjati rezultate podjetij, ki so prejela sredstva KP, z rezultati kontrolne skupine podjetij, ki jo na podlagi verjetnosti izbire poskusimo oblikovati tako, da so podjetja v "paru" kar najbolj podobna obravnavanim v vseh značilnostih razen v dejstvu, da niso prejela sredstev KP. Na ta način lahko razliko v rezultatih obeh skupin ocenimo kot nepristransko oceno učinka obravnave. Na podlagi metode ujemanja razpoložljivi podatki kažejo, da povprečni učinek sredstev KP na produktivnost dela v podjetjih prejemnikih v letu izplačila znaša 0,064, kar pomeni, da so v letu izplačila sredstev KP prejemniki imeli za 6,4 % višjo produktivnost dela, kot bi jo imeli, če sredstev ne bi prejeli. Učinek sredstev KP eno leto po izplačilu je še nekoliko višji (7,2 %), vendar je statistično značilen samo pri 10-odstotni stopnji tveganja. Pozitiven učinek smo izračunali tudi pri vplivu na izvozno intenzivnost in kapitalsko intenzivnost podjetij prejemnikov.

Metodološke ugotovitve

1. Mikroekonometrični pristop k izračunu učinka kohezijske politike na rezultate poslovanja podjetij prejemnikov, predstavljen v raziskovalnem projektu, prispeva k boljši predstavi o učinkih in učinkovitosti kohezijske politike za R & R, kar bi lahko spodbudilo tudi nadaljnje raziskave o drugih in bolj podrobnih vrstah izplačil KP (npr. ocena elastičnosti eksternalij tudi za sredstva KP za infrastrukturo in človeški kapital ali še bolj podrobno);

2. Povezava mikro- in makroekonomskega modela, razvita v raziskovalnem projektu, omogoča izboljšanje ocene makroekonomskega vpliva kohezijske politike v Sloveniji. Z vključitvijo mikroekonometričnih izračunov za modifikacijo parametra elastičnosti faktorskih eksternalij za R & R v modelu Hermin za Slovenijo je bil namreč narejen prvi korak stran od dosedanje prakse Evropske komisije, po kateri se za vse države uporabljajo standardizirani parametri, izbrani zgolj na podlagi pregleda literature, ki pa so lahko za konkretno analizirano državo povsem neprimerni. Tvrsten kombinirani pristop k ocenjevanju kohezijske politike bi torej lahko postal vzorčen primer tudi za njeno vrednotenje v drugih državah EU.

Poročilo o rezultatih opravljenega raziskovalnega dela v drugem delu projekta

Drugi del projekta se je osredotočal na dva cilja:

- prvič, na analizo upravičenosti Republike Slovenije in ostalih držav članic EU do transferjev kohezijske politike ter predvidenega obsega teh transferjev v obdobju po izteku tekoče finančne perspektive (po letu 2013) in,
- drugič, na analizo možnih novih indikatorjev, ki bi se lahko v prihodnji finančni perspektivi uporabljali pri izračunih upravičenosti in/ali alokacije kohezijskih sredstev.

Osnovni namen obeh ciljev je bil v oblikovanju analitičnih osnov, ki nosilcem ekonomskih politik v Republiki Sloveniji dajejo vsebinska pojasnila in omogočajo argumentirane odločitve pri vprašanjih kohezijske politike v okviru EU proračuna.

Izhodišče izračunov je predstavljal model finančnih tokov med proračunom EU in državami članicami EU ob predpostavki nespremenjene kohezijske politike (t.i. »benchmark« scenarij), na željo naročnika pa so bili pripravljene še nekateri drugi scenariji, ki spreminjajo posamezne predpostavke (npr. obdobje trajanja finančne perspektive, obdobje za izračun upravičenosti do kohezijskih sredstev). Zaradi gospodarske krize, ki se je poglobila prav v času trajanja projekta, je bila poleg vsebinskih scenarijev še posebej poudarjena analiza vpliva spremenjenih makroekonomskih okoliščin na projekcije.

V celotnem obdobju trajanja projekta so bile izvedene naslednje aktivnosti:

Oblikovanje modela & preliminarna ocena upravičenosti R Slovenije do sredstev kohezijske politike & obsega kohezijskih transferjev po l. 2013, vključno z analizo občutljivosti na predpostavke o gospodarski rasti. Aprila 2009 je bil oblikovan model finančnih tokov med proračunom EU in državami članicami EU ob predpostavki nespremenjene kohezijske politike (»benchmark« scenarij). Na osnovi tega modela je bila pripravljena preliminarna analiza občutljivosti izračunov upravičenosti Slovenije do sredstev kohezijske politike & obsega kohezijskih transferjev v obdobju 2014-2020 na predpostavke o gospodarski rasti. Analiza je bila narejena s pomočjo vmesnih januarских napovedi stopenj gospodarske rasti s strani DG Ecfm (spomladanska napoved ob pisanju analize še ni bila na razpolago). Namen analize je bil preučiti tveganja, ki jim je Slovenija izpostavljena zaradi finančne in gospodarske krize, ki neenakomerno vpliva na gospodarsko rast v različnih državah članicah EU. Ker je Slovenija tako na nacionalni kot regionalni ravni (V Slovenija) blizu meje upravičenosti do kohezijskih sredstev v okviru cilja konvergence, bi lahko ob močno asimetričnih učinkih krize na različne države članice prišlo do spremembe njenega statusa upravičenosti do cilja konvergence. Cilj analize je bil zato preučiti skrajne točke (robne pogoje), pri katerih bi Slovenija prestopila mejo upravičenosti na nacionalni in regionalni ravni. Robni pogoji so bili določeni iz treh različnih izhodišč: najprej je bilo proučeno, za koliko odstotnih točk bi se morala spremeniti napovedana stopnja gospodarske rasti v ostalih državah članicah z izjemo Slovenije, da bi Slovenija dosegla robne pogoje na regionalni in nacionalni ravni.

Nato je bila podobna analiza občutljivosti statusa upravičenosti Slovenije narejena še za spremembe v predpostavljanih stopnjah gospodarske rasti Nemčije (pri čemer so bile ostale države članice ceteris paribus) in Slovenije (pri čemer so bile ostale države članice ceteris paribus). Poleg robnih pogojev polne upravičenosti so bili preučeni tudi robni pogoji prehodnih t.i. "phasing out" režimov.

Metodološka pojasnila, popravki v okviru modela in osvežitve z novimi podatki. Avgusta in septembra 2009 so bila na željo Službe vlade RS za lokalno samoupravo in regionalni razvoj pripravljena dodatna pojasnila razhajanj napovedanih ravni razvoja v obdobju 2014-2020 glede na izračune v okviru projektne skupine za reformo proračuna EU, predstavljen pod naslovom »Republika Slovenija v luči »celovitega pregleda« proračuna EU: ocena položaja, možni scenariji in predlog stališč«. V tem času so bili izračuni tudi posodobljeni z spomladanskimi napovedmi stopenj gospodarske rasti s strani DG Ecfm. Prav tako je bil popravljen način izračuna napovedi BDP po paritetah kupne moči, tako da vsebinsko pravilno odraža logiko paritet kupne moči. Popravljen je bil tudi način izračuna alokacije sredstev v okviru drugega cilja kohezijske politike (regionalna konkurenčnost in zaposlenost), da bi v celoti odseval specifikacijo v okviru končnega pogajalskega predloga Predsedstva Združenega kraljestva v okviru pogajanj o finančni perspektivi 2007-2013 v točki 35.

Ocena upravičenosti R Slovenije do sredstev kohezijske politike & obsega kohezijskih transferjev po l. 2013, vključno z analizo občutljivosti na predpostavke o gospodarski rasti in analizo možnih koalicij držav članic za področje kohezijske politike. V obdobju od septembra 2009 do januarja 2010 je bila za naročnika pripravljena obsežnejša analiza upravičenosti R Slovenije do sredstev kohezijske politike in predvidenega obsega kohezijskih transferjev po l. 2013. Poročilo je vsebovalo naslednje elemente:

- Metodološki uvod; Na željo naročnika je bil pripravljen podroben opis metodologije izračunov proračunskih tokov med proračunom EU in državami članicami EU, ki ne vključuje le opisa uporabljenih predpostavk pri izračunih za področje kohezijske politike, temveč tudi opis predpostavk za izračune vseh ostalih proračunskih postavk na strani odhodkov (kmetijska politika, politika konkurenčnosti, ostale notranje politike) in prihodkov (metodologija izračuna lastnih virov).
- Občutljivost projekcij na predpostavke o gospodarski rasti (jesenska napoved 09) Občutne spremembe v napovedanih stopnjah gospodarske rasti zaradi globalne recesije imajo lahko potencialno pomemben vpliv na upravičenost Slovenije do sredstev kohezijske politike v obdobju 2014-2020. Zato so bili po navodilu naročnika ob objavi novih napovedi s strani Evropske komisije (jesenska napoved 09) posodobljeni vsi izračuni upravičenosti NUTS-2 regij in držav članic EU do ciljev kohezijske politike, izračuni predvidenih kohezijskih ovojnic v obdobju 2014-2020 za vse države članice in izračuni parcialnih neto proračunskih položajev za področje kohezijske politike. Poleg tega je bila na podlagi novih izračunov pripravljena tudi primerjalna analiza učinkov gospodarske krize na upravičenost, kohezijsko ovojnico in parcialne neto proračunske položaje Slovenije za področje kohezijske politike na podlagi treh različnih gospodarskih napovedi Evropske komisije, in sicer jesenske napovedi 08, pomladne napovedi 09 in jesenske napovedi 09. Prav tako so bili ponovno ocenjeni tudi robni pogoji.

- Projekcije parcialnih neto proračunskih položajev in možnih koalicij držav članic. Naročniku so bili posredovani natančnejši izračuni predvidenih parcialnih neto proračunskih položajev Republike Slovenije za področje kohezijske politike v obdobju 2014-2020 za »baseline« scenarij. Za izračun parcialnih neto položajev je bilo potrebno najprej pripraviti projekte vseh finančnih tokov med proračunom EU in državami članicami (torej tudi za ostale politike EU proračuna, ne le za področje kohezijske politike in tudi za vplačila v EU proračun). Parcialni neto položaji po posameznih ciljnih kohezijske politike so služili kot vhodni podatek za analizo potencialnih koalicij držav članic za področje kohezijske politike v prihajajočih pogajanjih.

- Statistična priloga; Na željo naročnika je bil pripravljen podroben opis metodologije izračunov proračunskih tokov med proračunom EU in državami članicami EU, ki ne vključuje le opisa uporabljenih predpostavk pri izračunih za področje kohezijske politike, temveč tudi opis predpostavk za izračune vseh ostalih proračunskih postavk na strani odhodkov (kmetijska politika, politika konkurenčnosti, ostale notranje politike) in prihodkov (metodologija izračuna lastnih virov). Na željo naročnika so bile pripravljene tudi podrobne statistične priloge upravičenosti vseh NUTS-2 regij v EU do ciljev kohezijske politike v obdobju 2014-2020 in vseh držav članic do sredstev kohezijskega sklada, ki naročniku omogoča širši pogled na razvoj kohezijske politike v obdobju po letu 2013.

Vpliv scenarijev sprememb okvirja kohezijske politike na oceno upravičenosti R Slovenije do sredstev kohezijske politike & obsega kohezijskih transferjev po l. 2013, vključno z analizo občutljivosti na predpostavke o gospodarski rasti; na željo naročnika so bili do septembra 2010 pripravljene tri vsebinski scenariji, ki spreminjajo okvirje delovanja kohezijske politike in se torej v tem pogledu razlikujejo od vseh dosedanjih izračunov, ki so temeljili na »benchmark« scenariju. Prvi scenarij predvideva zamik odločitve o finančni perspektivi za eno leto, a ohranja enako obdobje prihodnje finančne perspektive kot »benchmark« scenarij (t.j. 2014-2020; 7 let). To posledično pomeni, da bi se pri izračunu upravičenosti do kohezijskih sredstev namesto povprečij relativne ravni razvitosti 2007-2009 (regionalna raven) in 2008-2010 (nacionalna raven), uporabljali povprečji 2008-2010 (regionalna raven) in 2009-2011 (nacionalna raven). Drugi scenarij predvideva zamik odločitve o prihodnji finančni perspektivi za dve leti in podaljšanje tekoče finančne perspektive do leta 2015, pri čemer naj bi bila potem prihodnja finančna perspektiva 5-letna (2016-2020). To posledično pomeni, da bi se pri izračunu upravičenosti do kohezijskih sredstev namesto povprečij ravni razvitosti 2007-2009 (regionalna raven) in 2008-2010 (nacionalna raven), uporabljali povprečji 2009-2011 (regionalna raven) in 2010-2012 (nacionalna raven). Tretji scenarij predvideva sprejem prihodnje finančne perspektive v skladu s pričakovanji (brez zamika), a skrajšanje obdobja trajanja finančne perspektive na 5 let (torej na obdobje 2014-2018).

Poročilo, ki je bilo za ta namen pripravljeno za naročnika, je poleg omenjenih scenarijev vsebovalo še naslednja dva elementa:

- Pojasnila in dodatne analize; Pripravljena je bila analiza phasing out režimov kohezijske politike, poleg tega pa tudi vsebinska argumentacija določila, da mora 1/3 kohezijske ovojnice v novih državah članicah odpasti na kohezijski sklad.
- Občutljivost projekcij na predpostavke o gospodarski rasti (pomladna napoved 10) Podobno kot pri objavi jesenske napovedi 09 so bili tudi ob objavi pomladne napovedi 2010 s strani Evropske komisije v okviru »benchmark« scenarija posodobljeni vsi izračuni upravičenosti do ciljev kohezijske politike na regionalni in nacionalni ravni, izračuni predvidenih kohezijskih ovojnic in izračuni parcialnih neto proračunskih položajev za področje kohezijske politike. Ponovljena je bila tudi primerjalna analiza učinkov gospodarske krize na upravičenost, kohezijsko ovojnico in parcialne neto proračunske položaje Slovenije na podlagi jesenske napovedi 08, pomladne napovedi 09, jesenske napovedi 09 in pomladne napovedi 10.

Analiza možnih alternativnih indikatorjev V okviru drugega cilja – priprava seta indikatorjev, ki bi lahko bili primerni za diskusijo o prihodnosti kohezijske politike EU –je bil v obdobju trajanja projekta pripravljen in predložen poglobljen pregled različnih možnih indikatorjev, ki bi potencialno lahko bili uporabljeni kot kriterij oziroma kot eden od kriterijev za delitev kohezijskih sredstev po letu 2013. V dokumentu, ki je bil v skladu s predvideno dinamiko dela zaključen do konca leta 2009, gre za poglobljen pregled indikatorjev na nivoju držav EU oziroma njihovih regij iz naslednjih področij: (i) socialna politika, (ii) teritorialna kohezija, (iii) okoljski izzivi, in (iv) prihodnji izzivi EU.

3. Izkoriščanje dobljenih rezultatov:

3.1. Kakšen je potencialni pomen² rezultatov vašega raziskovalnega projekta za:

- a) odkritje novih znanstvenih spoznanj;
- b) izpopolnitev oziroma razširitev metodološkega instrumentarija;
- c) razvoj svojega temeljnega raziskovanja;
- d) razvoj drugih temeljnih znanosti;
- e) razvoj novih tehnologij in drugih razvojnih raziskav.

3.2. Označite s katerimi družbeno-ekonomskimi cilji (po metodologiji OECD-ja) sovpadajo rezultati vašega raziskovalnega projekta:

- a) razvoj kmetijstva, gozdarstva in ribolova - Vključuje RR, ki je v osnovi namenjen razvoju in podpori teh dejavnosti;
- b) pospeševanje industrijskega razvoja - vključuje RR, ki v osnovi podpira razvoj industrije, vključno s proizvodnjo, gradbeništvom, prodajo na debelo in drobno, restavracijami in hoteli, bančništvom, zavarovalnicami in drugimi gospodarskimi dejavnostmi;
- c) proizvodnja in racionalna izraba energije - vključuje RR-dejavnosti, ki so v funkciji dobave, proizvodnje, hranjenja in distribucije vseh oblik energije. V to skupino je treba vključiti tudi RR vodnih virov in nuklearne energije;
- d) razvoj infrastrukture - Ta skupina vključuje dve podskupini:
 - transport in telekomunikacije - Vključen je RR, ki je usmerjen v izboljšavo in povečanje varnosti prometnih sistemov, vključno z varnostjo v prometu;
 - prostorsko planiranje mest in podeželja - Vključen je RR, ki se nanaša na skupno načrtovanje mest in podeželja, boljše pogoje bivanja in izboljšave v okolju;
- e) nadzor in skrb za okolje - Vključuje RR, ki je usmerjen v ohranjanje fizičnega okolja. Zajema onesnaževanje zraka, voda, zemlje in spodnjih slojev, onesnaženje zaradi hrupa, odlaganja trdnih odpadkov in sevanja. Razdeljen je v dve skupini:
- f) zdravstveno varstvo (z izjemo onesnaževanja) - Vključuje RR - programe, ki so usmerjeni v varstvo in izboljšanje človekovega zdravja;
- g) družbeni razvoj in storitve - Vključuje RR, ki se nanaša na družbene in kulturne probleme;
- h) splošni napredek znanja - Ta skupina zajema RR, ki prispeva k splošnemu napredku znanja in ga ne moremo pripisati določenim ciljem;
- i) obramba - Vključuje RR, ki se v osnovi izvaja v vojaške namene, ne glede na njegovo vsebino, ali na možnost posredne civilne uporabe. Vključuje tudi varstvo (obrambo) pred naravnimi nesrečami.

² Označite lahko več odgovorov.

3.3. Kateri so **neposredni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Prvi del projekta predstavlja metodološko podlago in empirično oceno za:

- analizo mikroekonomskih učinkov kohezijske politike v Sloveniji (na ravni podjetij) ne samo na agregatni ravni, temveč tudi na ravni posameznih programov, prioritet oz. instrumentov.
- bolj kredibilno, z mikroekonomskimi podlagami podprto oceno makroekonomskih učinkov kohezijske politike v Sloveniji.

Drugi del projekta predstavlja neposredno metodološko osnovo za pogajanja Republike Slovenije o srednjeročni finančni perspektivi EU za obdobje po letu 2013.

3.4. Kakšni so lahko **dolgoročni rezultati** vašega raziskovalnega projekta glede na zgoraj označen potencialni pomen in razvojne cilje?

Delo in rezultati v prvem delu projekta lahko predstavljajo prvi korak pri razvoju instrumentarija za vodenje razvojnih politik, podprtih z empiričnimi ocenami o dejanskih in pričakovanih vplivih, za kar pa bi bilo potrebno nadaljevati z metodološkim razvojem ter vzporedno poskrbeti za ažurne, kvalitetne in celovite podatkovne podlage. Na osnovi dela v okviru drugega dela projekta bo lahko Republika Slovenija v pogajanjih o naslednji srednjeročni finančni perspektivi EU aktivno sodelovala pri vsebinskem oblikovanju te politike za naslednje 7-letno obdobje.

3.5. Kje obstaja verjetnost, da bodo vaša znanstvena spoznanja deležna zaznavnega odziva?

- a) v domačih znanstvenih krogih;
- b) v mednarodnih znanstvenih krogih;
- c) pri domačih uporabnikih;
- d) pri mednarodnih uporabnikih.

3.6. Kdo (poleg sofinancerjev) že izraža interes po vaših spoznanjih oziroma rezultatih?

Glede na to da se na Ekonomski fakulteti in EIPF d.o.o., raziskovalci že vrsto let ukvarjamo s problematiko proračuna EU, so naši raziskovalci pogosto vključeni v različne domače in mednarodne raziskave s tega področja. Ena zadnjih takšnih je bilo sodelovanje pri študiji o prihodkovni strani proračuna, ki jo je naročila Evropska komisija, ter vabljen predavanje na Evropski komisiji o predstavitvi metodologije in rezultatov mikroekonometričnega modela vpliva kohezijske politike, razvitega v okviru tega projekta.

3.7. Število diplomantov, magistrstrov in doktorjev, ki so zaključili študij z vključenostjo v raziskovalni projekt?

V času CRP sta na Ekonomski fakulteti bila zaključena vsaj dva doktorata s področja kohezijske politike EU eden pa na Ekonomsko poslovni fakulteti v Mariboru, katerega mentor je bil vodja predstoječega CRP programa.

4. Sodelovanje z tujimi partnerji:

4.1. Navedite število in obliko formalnega raziskovalnega sodelovanja s tujimi raziskovalnimi inštitucijami.

V okviru dela na raziskovalnem projektu smo poglobili oz. razvili sodelovanje z dvema inštitucijama:

- Economic Modelling and Development Strategies, Irska, oz. dr. John Bradley-em, ki že desetletja raziskuje na področju modeliranja učinkov kohezijske politike. Je tudi avtor modelov HERMIN za številne evropske države ter Evropsko komisijo;
- interes nad delom in rezultati prvega dela projekta je izrazila tudi Evropska komisija in se vanj tudi aktivno vključila.

4.2. Kakšni so rezultati tovrstnega sodelovanja?

Kot rezultat mednarodnega sodelovanja je Slovenija postala ena izmed držav, ki aktivno razvija kvantitativne modele vrednotenja kohezijske politike, s čimer so se tudi odpirala vrata za tesnejše znanstveno sodelovanje z raziskovalci iz drugih držav.

5. Bibliografski rezultati³ :

Za vodjo projekta in ostale raziskovalce v projektni skupini priložite bibliografske izpise za obdobje zadnjih treh let iz COBISS-a) oz. za medicinske vede iz Inštituta za biomedicinsko informatiko. Na bibliografskih izpisih označite tista dela, ki so nastala v okviru pričujočega projekta.

³ Bibliografijo raziskovalcev si lahko natisnete sami iz spletne strani:<http://www.izum.si/>

6. Druge reference⁴ vodje projekta in ostalih raziskovalcev, ki izhajajo iz raziskovalnega projekta:

Do konca leta 2009 je bil Mrak Mojmir član »Knowledge for Growth« ekspertske skupine, ki jo je ustanovil komisar Janez Potočnik in med drugim proučuje tudi to, kako čim bolj učinkovito vpeti kohezijsko politiko v doseganje Lizbonskih ciljev.

Do konca leta 2009 je bil Mrak Mojmir član ekspertske skupine »3%«, ki jo je ustanovila Evropska komisija z mandatom, da pripravi predloge za reformo Lizbonske strategije po letu 2010.

Marca 2010 je bil Mrak Mojmir imenovan v ekspertsko skupino Evropskega parlamenta, ki bo dajala instituciji mnenja o določenih vprašanjih povezanih s sedanjo finančno in gospodarsko krizo.

Avgusta 2010 sta bila Mojmir Mrak in Vasja Rant predlagana za člana Koordinacijske skupine za pripravo stališč do naslednje srednjeročne finančne perspektive EU za obdobje po letu 2013.

⁴ Navedite tudi druge raziskovalne rezultate iz obdobja financiranja vašega projekta, ki niso zajeti v bibliografske izpise, zlasti pa tiste, ki se nanašajo na prenos znanja in tehnologije.

Navedite tudi podatke o vseh javnih in drugih predstavitev projekta in njegovih rezultatov vključno s predstavitvami, ki so bile organizirane izključno za naročnika/naročnike projekta.